

Tilburg University

De raad voor de rechtspraak en de rechtspleging in 108 andere landen

Barendrecht, J.M.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2003

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Barendrecht, J. M. (2003). De raad voor de rechtspraak en de rechtspleging in 108 andere landen. *Nederlands Juristenblad*, 609.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

De Raad voor de rechtspraak en de rechtspleging in 108 andere landen

Het is nu bijna twee jaar geleden dat de Raad voor de rechtspraak 'kwartier' ging maken en ruim een jaar geleden dat hij formeel aantrad. Hoe gaat het nu met de Raad en met de rechtspraak waarvoor hij verantwoordelijk is? Naar buiten toe manifesteert hij zich vooral met oproepen aan informateurs om meer middelen vrij te maken voor rechtspraak. De plannen voor de komende jaren bestaan uit een steeds langer wordende lijst van projecten op het gebied van personeelsbeleid, huisvesting, een uniforme huisstijl, informatietechnologie en werkprocessen op de griffie, die voor een belangrijk deel nog uit de vorige (PvRO) fase stammen, en bijna allemaal de ondersteuning betreffen in plaats van de rechtspraak zelf. De onuitgesproken veronderstelling lijkt nog steeds dat goed ondersteunde rechters optimale dienstverlening zullen bieden, dat de manier waarop dit wordt ingevuld aan iedere individuele rechter is en dat alleen de wetgever dit mag beïnvloeden door procesrechtelijke regels te stellen. Iedereen weet dat het zo niet werkt, en er is flinke reden tot zorg, want de doorlooptijden blijven een probleem, de vraag naar (straf)rechtspraak neemt toe en de kosten van afdoening per zaak stijgen onrustbarend snel. Daarom is het urgent dat de Raad tot een echte visie op de rechtspraak zelf komt, zodat in debat daarover kan uitkristalliseren wat prioriteit verdient en wat franje is, welke binnenkomende zaken meer of juist minder aandacht verdienen en welke initiatieven vanuit de gerechten het meest bijdragen aan betere rechtsprekende dienstverlening.

Strategievorming is lastig, zeker voor een nieuw orgaan dat zijn plek nog moet vinden. Een veilige weg is aansluiten bij objectieve uitgangspunten voor het inrichten van rechtspraak. De Wereldbank is de afgelopen jaren een flink eind gekomen met formulering daarvan. In het World Development Report 2002, Building Institutions for Markets, zijn ervaringen neergelegd met vele hervormingsprojecten van de rechtspraak in ontwikkelingslanden. Daarbij dienden hervormingen in Westerse landen, maar ook in Singapore, de verrassende voorloper op dit gebied, vaak als voorbeeld. Deze informatie is gecombineerd met gegevens uit vergelijkend onderzoek.

Een mooi voorbeeld van dat onderzoek is een door de Wereldbank zelf opgezet project waarin voor 109 landen is uitgezocht hoe gerechten omgaan met een simpele incasso en een simpele ontruiming van een huurder. Gekeken is met name naar de mate waarin de procedures formaliteiten kennen. In welke mate is de procedure schriftelijk? Hoe is hoger beroep geregeld? Wat zijn de formaliteiten voor uitwisseling van stukken? Hoeveel stappen kent de procedure? Deze gegevens zijn gekoppeld aan al bestaande data uit deze landen over duur van procedures, efficiency van rechters, ervaringen van kleine bedrijven met rechtspraak, afdwingbaarheid van contracten, toegang tot het recht, bescherming van mensenrechten en corruptie. De statistische verbanden zijn sprekend: landen met formalistischer procedures kennen gemiddeld tragere en inefficiëntere rechtspraak, meer corruptie, minder waardering voor de fairness van procedures en slechtere toegang tot de rechter. Het onderzoek bevestigt ook dat een goed en efficiënt rechtssysteem wezenlijk is voor ontwikkeling en economische groei.

De Wereldbank signaleert drie kernthema's bij succesvolle pogingen de rechtspraak in brede zin te verbeteren, die ook voor Nederland nog steeds relevant zijn, vooral ook omdat zij bij ieder van die thema's concreet aangeeft wat wereldwijd wel en niet lijkt te werken. Over sommige van die maatregelen praten we hier al jaren, maar vaak op basis van individuele meningen en zonder werkelijk door te pakken, omdat er altijd wel iemand een bezwaar bedenkt. De Raad voor de rechtspraak zou deze thema's centraal kunnen stellen en maatregelen die internationaal komen bovendrijven kunnen bevorderen, op zijn minst in de vorm van experimenten.

Het eerste thema is 'accountability of judges'. Snellere uitspraken bevorderen door wettelijke termijnen? Werkt niet of nauwelijks. Wat wel helpt, is vervanging van rolprocedures door toewijzing van zaken aan individuele rechters, publicatie van doorlooptijden, liefst per rechter, en 'civil society' die vragen blijft stellen. Waar we 'nevenfuncties-Ruys' nu maar lastig vinden, zou het ontstaan van een professionelere afnemersorganisatie kunnen worden verwelkomd, die de rechterlijke macht kritisch volgt, mede aan de hand van door de gerechten te publiceren cijfers.

Thema twee is versimpeling van procedures. Weinig schriftelijke uitwisseling, snel een zitting, en indien nodig een vervolgzitting, liever geen terugkeer naar een schriftelijke fase. Specialisatie van rechters werkt goed. Geschillen moeten worden berecht in procedures die ècht evenredig zijn met de waarde in geschil, de belangen en de complexiteit. ADR is goed, tenminste als er een snelle en niet te dure rechter achter zit, zodat er druk op de onderhandelingen staat. Minder stappen in de procedure is ook bij ons al een tendens, en zou de basis voor systematische herzieningen kunnen zijn, bijvoorbeeld in veel voorkomende situaties waarin nu meerdere procedures naast elkaar nodig zijn. Het aloude verhaal dat langduriger procedures zorgvuldiger zijn en hoger worden gewaardeerd, wordt niet bevestigd, zegt de Wereldbank veelbetekenend. Wachten op de wetgever getuigt van een verkeerd soort respect, want de resultaten zijn beter wanneer het stellen van procedurele regels meer aan de rechterlijke macht wordt overgelaten, als die maar publiekelijk verantwoording aflegt. En wat zouden wij kunnen exporteren naar die 108 andere landen? Het kort geding krijgt de zoveelste pluim. Een stimulans om dit verder te ontwikkelen, bijvoorbeeld door de ongelukkige rechtspraak van de Hoge Raad over spoedeisend belang bij geld niet meer als beletsel te zien.

Het derde thema is meer middelen. Geld geven om achterstanden of knelpunten weg te werken helpt op de korte termijn, maar niet op de lange als er geen structurele ingrepen plaatsvinden. Meer in het algemeen is het beter om verruiming van middelen te koppelen aan projecten tot verhoging van efficiëntie. De afhankelijkheid van de overheid kan worden verminderd door gerechten zelf de griffierechten te laten behouden. De informateurs, waarvan er wel weer één minister van Justitie zal worden, weten nu ook hoe ze die brieven om meer geld moeten beantwoorden.

Maurits Barendrecht